

Hankevierailu-malli

Hankevierailu on helposti toteutettava hanketyöntekijöiden välisen jakamisen ja vertaisarvioinnin menetelmä. Sen innoittajana on Opintokeskus Siviksessä yhdistyskäyttöön kehitelty Järjestövisiitti, joka perustuu osittain Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittävän vertaiskäynnin malliin. Lisäksi on hyödynnetty Suomen Luustoliiton ja ADHD-liiton projektien vertaisarviointiin kehittämää ProVe-mallia. Malli sopii monenlaisiin organisaatioihin: oppilaitoksille, järjestöille ja muille hankkeiden ja projektien vetäjille.

Hankkeiden vetäjät saattavat toimia yksin ja joskus jopa hieman irrallaan organisaation muista työntekijöistä, jolloin muiden hankevetäjien tarjoama tuki on arvokasta.

Hankevierailu on itsearviointia ja vertaisen eli toisen hanketyöntekijän tarjoamaa ulkoista näkemystä yhdistävät kevyt prosessiarvioinnin malli, jonka tavoitteena on tarjota keinoja parantaa hankkeen odotettavissa olevia tuloksia. Vierailu toteutetaan hankkeen ollessa käynnissä, ihanteellisesti vaiheessa, jossa haasteita on jo ehditty havaita mutta jossa niihin voidaan pureutua tavalla, joka mahdollistaa hankkeen onnistumisen.

Hankevierailu perustuu vastavuoroisuuteen. Hanketta toteuttava henkilö arvioi toimintaansa ensin itse, peilaa omaa arvioitaan keskustelussa vertaisen kanssa, ja lopulta kirjaa itselleen kehittämiskohteet. Mukana oleva vertainen tai vertaiset toimivat samoin, jolloin keskusteluissa kehitetään aina kahden tai jopa useamman hankkeen toimintaa. Tuloksena saadaan ideoita työn kehittämiseen. Keskustelulle sovitaan etukäteen teema, johon osallistujat osaltaan valmistautuvat. Valmistautumisen tueksi on tarjolla ladattavia ja tulostettavia työkaluja.

Mistä vertainen löytyy?

Vertaisarviointi kannattaa toteuttaa sellaisten projektien kesken, joilla on jokin yhteinen nimittäjä. Jos vetäjä haluaa pohtia sisällöllisiä asioita, paras kumppani voi olla toisen hankkeen vetäjä, joka kehittää samanlaista toimintamallia, työskentelee samanlaisen kohderyhmän kanssa jne. Jos kehittämiskohteena on esimerkiksi hankeviestintä, kumppanin hankkeen sisältö voi olla hyvinkin toisenlainen. Joskus voi olla virkistävää käydä keskustelua täysin erilaisten organisaatioiden kesken!

Kumppani löytyy usein parhaiten kysymällä suoraan. Vertaisarvioinnista kiinnostunut hanketyöntekijä voi hyödyntää omia verkostojaan, kattohankkeita ja hankkeen rahoittajan verkostoja, tai hän voi hakea sopivia kumppaneita esimerkiksi verkon avulla.

Miten hankevierailu käytännössä toimii?

Mallin kehittäjiäiden kokemus hanketoiminnasta ja vertaisarviointista on osoittanut, että vierailu toimivat parhaiten kasvokkain, jolloin otetaan yhteistä aikaa ja tavataan, mutta vierailu on hyvin mahdollista toteuttaa myös etäyhteyden avulla.

Hankevierailun vaiheet:

1. Valitaan keskustelun aihe: mikä hankkeessamme on sellaista, joka vaatii vielä kehittelyä? Mikä taas toimii jo hyvin ja voisimme jakaa siitä kokemuksiamme jonkun muun tueksi? Kehitelläänkö meillä toimintamallia, joka kaipaisi ulkoista tarkastelua?
2. Etsitään kumppani, jota kiinnostaa työskentely samojen teemojen parissa. Vaihtoehtoisesti voidaan ensin etsiä vertailukumppania ja sopia sen jälkeen keskustelun teema.
3. Suunnitellaan vierailu: tarkempi teema, päivämäärä, paikka, osallistujat.
4. Valmistaudutaan vierailuun: etsitään tietoa omaan toimintaan liittyen ja arvioidaan sitä käyttäen vierailumallin työkaluja, tai valmistaudutaan muuten.
5. Tapaaminen.
6. Tapaamisen dokumentointi.
7. Kehittämistyö omassa organisaatiossa.

Ensin on ymmärrys siitä, mitä pitää kehittää

Hankkeiden ja projektien taustalla on jossain asiassa havaittu muutoksen tarve. Hankkeen toiminnoilla tavoitellaan toivottua asiointilaa. Arvioidakseen prosessin onnistumista sekä toteuttaja että vertainen tarvitsevat ymmärrystä hankkeen toiminnasta ja sen erityisyydestä. Siispä ensin tulisi miettiä hetki haluttua muutosta ja keinoja, joilla se halutaan saada aikaan.

Muutoksen ymmärtämistä tukee oma muutosteoria. Brittiläisen NPC-organisaation (2012) mallissa pohditaan ensin lopullista tulosta, sitten liikutaan taaksepäin kohti hankkeen alkua: Mitä tulee tapahtua, jotta nämä tulokset käyvät toteen? Millaisilla toimilla nämä saadaan aikaan? Tämän jälkeen tulisi kriittisesti tarkastella, seuraako toimista aidosti haluttuja tuotoksia ja tuloksia eli syy-seuraussuhteita. Tässä voidaan hyödyntää mm. aiempien hankkeiden arviointeja tai tutkimusta. Lisäksi tulisi pohtia, onko organisaatiossa tai muuta hankkeesta riippumattomia asioita (esim. rahoitus), jotka saattavat vaikuttaa lopputulokseen.

Suomessa tähän käytetään usein Suunta-nimistä SOSTEn kehittämää työkalua, jossa toiminnot kuvataan polkuna kohti haluttua maalia. Järjestövierailuprosessin alussa olisi hyvä mallintaa oma projekti esimerkiksi tätä työkalua käyttäen. Se tulisi saattaa myös vertaisen tietoon.

Tämän jälkeen polusta voidaan eritellä kehitettävät kohteet. Minkä asian tulisi toimia paremmin, jotta lopputulos olisi haluttu? Aiheita voi olla useita, mutta kannattaa keskittyä toiminnan kannalta kriittisiin aiheisiin. Useimmin hanketyöntekijää mietityttävät asiat koskevat kahta laajaa kysymystä:

Teemmekö oikeita asioita?

Teemmekö asioita oikein?

- Oikeiden asioiden pohtiminen liittyy usein tavoitteisiin: ovatko ne oikeat vai pitäisikö tavoitella jotain muuta? Miten projekti voisi paremmin tukea organisaation toiminta-ajatusta?
- Oikein tekeminen koskee hankkeen toimintoja: miten voisimme tehdä asioita toisin, että saavuttaisimme tavoitteemme?

Koska hankkeen rahoitus riippuu rahoittajan kertaalleen hyväksymien tavoitteiden saavuttamisesta, on todennäköistä, että asioiden oikein tekeminen nousee teemaksi. Seuraavaksi tulisi pohtia teema. Hankkeessa näitä voisivat olla esimerkiksi

- hankkeen johtaminen: koordinoinnin toimenpiteet ja aikataulut, sisäinen viestintä, ihmisten sitouttaminen
- hankkeen toiminnot: mallien kehittäminen ja testaaminen, kohderyhmän kanssa tehtävä työ, koulutus ym. hankkeen ydintoiminnot
- hankkeen viestintä: kohderyhmät, kanavat, aikatauluttaminen arviointi
- hankkeen arviointi: tiedon keruu, arvioinnin kohteet, aineiston analysointi ym.
- hankkeen hallinto ja raportointi: dokumentointi, taloushallinto, lomakekäytännöt ym.

Kehittämiskohteen itsearviointi

Kun kehittämiskohde on valittu, siihen liittyviä toimintoja ja niiden onnistumista tulisi analysoida. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon, missä kohtaa hankkeen aikajanalla ollaan: vasta käynnistysvaiheessa, vaiheessa, jossa toiminta on jo käynnissä mutta sen kehittelyä jatketaan, viimeistelyvaiheessa vai jo valmis, mutta edelleen kehitettävänä.

Toiminta on hyvä pohtia osasina, jotta kehittämiskohteet löytyvät. Mikä toiminto on? Kuka siinä tekee ja mitä? Ketä se koskee? Miten hyvin se on onnistunut?

Itsearviointia tulisi tehdä suhteessa toiminnolle hankkeessa määriteltyihin kriteereihin. Nämä löytyvät yleensä hankesuunnitelmasta. Arvioinnin tulisi myöskin perustua näyttöön eli tietoon. Koska tämän mallin on tarkoitus olla kevyt, suositellaan kevyitä tapoja hankkia tietoa: hankkeen vetäjän havainnot, käyttäjämäärien kehittymistä, toiminnoista arvioinnin hetkellä saatavilla olevaa palautetta ym. Tässä vaiheessa ei välttämättä kannata vielä ryhtyä suurimuotoiseen tiedon keruuseen, koska tavoitteena on saada nopeasti palautetta ja saada palaute nopeasti käyttöön.

Käytännön esimerkki:

Hankkeessa on tarkoitus kehittää koulutusmalli ja kouluttaa sen avulla vapaaehtoisia valistajia kouluihin puhumaan terveellisistä elintavoista tavalla, joka puhuttelee nuoria. Hankkeessa on päätetty kouluttaa yhteensä 80 valistajaa (4 x 20 hengen koulutus) ja tavoitteena on, että 60 heistä ehtii kokeilla mallia koulussa ja saada siitä palautetta. Tässä vaiheessa osallistujien vähäisyys (vasta 12 osallistujaa kahdessa koulutuksessa) aiheuttaa ongelmia.

Hankkeen vetäjä on havainnut seurantatiedosta seuraavia asioita: osallistujia on vähän, ilmoittautumislomakkeen "mistä sait kuulla meistä?" -kysymykseen useampi ilmoittautuja

on maininnut, että koulutuksesta oli vaikeaa löytää tietoa, ja vetäjän oma havainto suullisen palautteen perusteella oli, että vain neljä henkeä vetänyt toinen koulutus oli liian lähellä vappua. Hän päättää, että osallistujien rekrytointi on nyt hankkeen kriittinen menestystekijä.

Itsearviointia varten tähän malliin on kehitetty oma työkalu, mutta sitä voi tehdä myös vapaamuotoisemmin. Täytetyn tehtävän ja Suunta- tai muulla mallilla tehdyn hankekuvauksen voi lähettää kumppanille jo etukäteen.

Mitä vierailulla tapahtuu?

Tarkoitus on käydä keskustelua vapaamuotoisessa hengessä ja ymmärtää, mikä sekä omista että kumppanin toiminnoissa toimii ja mikä ei, ja ennen kaikkea ymmärtää miksi. Keskusteluun tullaan avoimin mielin: kaikkien osapuolten tulisi olla valmiita sekä jakamaan kokemuksiaan että vastaanottamaan palautetta.

Keskustelun runko voisi näyttää tältä:

Esittäytyminen ja ohjelman läpikäyminen

Mitä meille kuuluu?

Tutustutaan kumppaneiden hankkeisiin käyttämällä Suunta-työkalua tms. Näin varmistetaan, että keskustelijat "puhuvat samaa kieltä".

Vapaamuotoinen keskustelu ennakkotehtävästä ja palaute keskustelukumppanille: ideoita kehittämiseen, havainnot onnistumisista

Loppukeskustelu: Mitä ideoita meille syntyi tänään? Mikä meillä sujuu jo hyvin? Missä meillä on vielä kehitettävää? Toimenpiteiden hahmottaminen

Keskustelun lopettaminen

Kehittämistyö tehdään kotona

Keskusten perusteella syntyy varmasti hyviä ideoita! Ne kannattaa kirjata mahdollisimman nopeasti ylös ja käytännön toimenpiteet aikatauluttaa. Tähän voi käyttää tähän malliin kuuluvaa lomaketta, tai sen voi tehdä vapaamuotoisesti.

Antoisaa kehittämistä!

Lähteet

Hellstén, Kristiina; Outinen, Maarit ja Holma, Tupu (2004): Kehittävä vertaiskäynti – työväline laadunhallintaan. Aiheita 31/2004. Helsinki: Stakes.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77962/Aiheita31-2004.pdf?sequence=1> (viimeksi ladattu 17.9.2020.)

Innokylä (2017) Suunta. Toiminnan suunnittelun ja arvioinnin työkalu.

<https://innokyla.fi/fi/tyokalut/suunta-toiminnan-ja-arvioinnin-suunnittelun-tyokalu> (viimeksi ladattu 17.9.2020.)

New Philantropy Capital (2012) Theory of Change: The beginning of making a difference. Lontoo: NPC. <http://www.thinknpc.org/publications/theory-of-change/> (viimeksi ladattu 7.11.2017.)

Opintokeskus Sivis (2017) Järjestövisiitti. <https://www.ok-sivis.fi/sivis/jarjestovisiitti.html> (viimeksi ladattu 17.9.2020.)

Tuomela, Jenni ja Humaljoki, Kaisa (2015) ProVe-malli. Helsinki: Suomen luustoliitto ja ADHD-liitto. <https://luustoliitto.fi/wp-content/uploads/ProVe-raportti.pdf> (viimeksi ladattu 17.9.2020.)